

Uloga krštenja vodom u procesu učenja: prijedlog¹

Ervin Budiselić

ORCID: 0000-0003-1743-4203

Biblijski institut, Zagreb

ebudiselic@bizg.hr

UDK: 265.3:248.2+283

Kategorija: Izvorni znanstveni rad

DOI: <https://doi.org/10.32862/k1.19.1.3>

Sažetak

Fokus ovog članka je na tome kako evanđeoske crkve, posebice u Hrvatskoj, općenito gledaju na ulogu i položaj krštenja u vodi u procesu učenja. Međutim, odnos između krštenja i učenja poslužit će kao prilika za istraživanje drugih aspekata procesa učenja, posebice odnos između evangelizacije i učenja. Stoga, u prvom dijelu članka ukratko ćemo raspraviti i ispitati neke ključne elemente „Velikog poslanja“ kako bismo stekli uvid u poslanje te vidjeli različita tumačenja i razumijevanja tog teksta. Na temelju Evanđelja, drugi dio članka istražuje kako bi Isusovi sljedbenici razumjeli i definirali učenje na temelju svog iskustva s Isusom, i kako bi to iskustvo oblikovalo njihovo razumijevanje Velikog poslanja. Treći dio članka bavi se odnosom (ili bolje rečeno dihotomijom) između „evangelizacije“ i „učena“ u svrhu postizanja razumijevanja ovih dviju aktivnosti koje je više u skladu s novozavjetnim učenjem. Posljednji dio članka posvećen je ulozi i položaju krštenja u vodi u procesu učenja. Budući da je svrha ove rasprave procijeniti teologiju i praksu evanđeoskih kršćana u pogledu ispravnog razumijevanja krštenja u vodi i posljedično tome, procesa učenja općenito, predlažu se četiri stvari:

1 Ovaj je članak napisan kao dio istraživačkoga projekta Biblijskog instituta u Zagrebu: „Koncept učenja među crkvama reformacijske baštine u Hrvatskoj“.

1. Usvajanje definicije učenitstva koja u svojoj srži ima odnose, a ne metodu, program ili aktivnosti; 2. Revizija razumijevanja odnosa između „evangelizacije“ i „učenitstva“; 3. Podsjetnik da je svrha evangelizacije stvaranje „učenika“, a ne „obraćenika“; 4. Obnova biblijskog položaja krštenja u vodi koje bi trebalo predstavljati odgovor osobe, tj. njezin „da“ na poruku evanđelja.

Ključne riječi: učenitstvo, krštenje, evangelizacija, Veliko poslanje, evanđeoske crkve

Uvod

Tada im se približi Isus te im reče: „Dana mi je sva vlast, nebeska i zemaljska. Zato *idite* (πορευθέντες) i učinite sve narode učenicima (μαθητεύσατε) mojim! *Krstite* ih (βαπτίζοντες) u ime Oca, Sina i Duha Svetoga! *Učite* (διδάσκοντες) ih da vrše sve što sam vam zapovjedio! Ja sam s vama u sve vrijeme do svršetka svijeta“ (moj naglasak).

Poznata je činjenica da Matej 28,19-20 sadrži jedan glavni glagol „činite učenike“ i tri participa, a „krsteći“ je jedan od ta tri participa. Budući da je za evanđeoske kršćane u Hrvatskoj, kao što su baptisti i pentekostalci, krštenje u vodi nešto što osoba čini *nakon* svog spasenja, krštenje se smatra vanjskim činom već postojeće vjere i prilikom da se drugim ljudima posvjedoči o svojoj vjeri. U skladu s time, fokus je ovog članka na tome kako evanđeoske crkve, posebice u Hrvatskoj, općenito gledaju na ulogu i položaj krštenja u vodi u procesu učenitstva. Međutim, odnos između krštenja i učenitstva poslužiti će kao prilika za istraživanje drugih aspekata procesa učenitstva, posebice odnos između evangelizacije i učenitstva. Stoga, u prvom dijelu članka ukratko ćemo raspraviti i ispitati neke ključne elemente „Velikog poslanja“ kako bismo stekli uvid u poslanje te vidjeli različita tumačenja i razumijevanja tog teksta.² Na temelju Evanđelja, drugi dio članka istražuje kako bi Isusovi sljedbenici razumjeli i definirali učenitstvo na temelju svog iskustva s Isusom i kako bi to iskustvo oblikovalo njihovo razumijevanje Velikog poslanja. Treći dio članka bavi se odnosom (ili bolje rečeno dihotomijom) između „evangelizacije“ i „učenitstva“ u svrhu postizanja razumijevanja ovih dviju aktivnosti koje je više u skladu s novozavjetnim učenjem. Na temelju svega toga, u posljednjem dijelu članka bavit ćemo se ulogom i položajem krštenja u vodi u procesu učenitstva. Svrha svega toga jest procijeniti teologiju i praksu evanđeoskih kršćana te otkriti je li naša teološka baština korisna ili nam možda priječi ispravno razumijevanje krštenja u vodi te posljedično tome i samog procesa učenitstva.

2 U članku nećemo raspravljati o činjenici i značaju Isusova autoriteta za davanje ove zapovijedi te potencijalnim značenjima izraza „svi narodi“.

1. Općenito poimanje krštenja u evanđeoskim crkvama u Hrvatskoj

Ako bismo ušli u neku evanđeosku crkvu u Hrvatskoj (ili u bilo koju evanđeosku crkvu u svijetu koja ne prakticira pedobaptizam) i pitali neke zrele vjernike da nam objasne kako se netko može spasiti, što je evangelizacija i učenje te što je krštenje i zašto je ono važno, vjerojatno bismo čuli sljedeći opis procesa spasenja:

- Prvo, osobi se navijesti evanđelje i taj se dio obično naziva „evangelizacijom“.
- Tada osoba odgovara na poruku evanđelja pokajanjem i obraćenjem, a to se najčešće očituje tako što osoba moli „molitvu predanja“ (tzv. „*sinner's prayer*“).³
- Zatim se ta osoba, koja je spašena, nakon nekog vremena krsti. U međuvremenu, osoba prolazi kroz neki oblik podučavanja ili mentorstva kao pripremu za krštenje.

Nadalje, vjernici u evanđeoskim crkvama vrlo vjerojatno pravili bi razliku između „evangelizacije“ i „učeništva“ u smislu da se rad s osobom prije njezina obraćenja smatra „evangelizacijom“, a nakon što se osoba obrati ili spasi, započinje proces „učeništva“. Dwayne Eslick (2019) vrlo lijepo pokazuje ovo o čemu govorim:

3 Na primjer, u knjizi *Experiencing God (Iskusiti Boga: znati i činiti volju Božju)* (1997). Zagreb: Savez baptističkih crkava u Hrvatskoj) autori govore o tome kako imati spasenjski odnos s Bogom i između ostalog kažu da bi osoba Bogu trebala priznati svoje grijeh i zatražiti ga da ju Bog spasi. Pretpostavljam da se to odnosi na molitvu pokajanja jer se ne spominje krštenje, već se umjesto toga govori o „donošenju odluke“ (Blackaby, Blackaby, i King 2008, 4). Traktat „Ovo je bio tvoj život“ (Chick Publications s. a.) savjetuje čitatelja da nakon što u molitvi zazove Isusa u svoj život da postane njegov Spasitelj, osoba bi trebala čitati Bibliju svaki dan i moliti se, biti krštena, trebala bi slaviti i služiti s ostalim kršćanima u crkvi gdje se propovijeda o Kristu i gdje je Biblija najviši autoritet te drugima govoriti o Kristu. Traktat „Jesi li čuo za četiri duhovna zakona?“ govori čitateljima da Krista mogu primiti vjerom kroz molitvu, i kada to naprave, traktat nudi savjete što i kako dalje (str. 14), ali se ne spominje krštenje. Crkva Riječ života (s. a.) na svojoj mrežnoj stranici ima kratki članak „Molitva spasenja“ u kojem se kaže da bi osoba primila spasenje, ona treba osobno odlučiti vjerovati u uskrsloga Krista. U tu svrhu, nudi se kratak tekst molitve kojom osoba to može učiniti. Nakon što je osoba izmolila tu molitvu, savjetuje joj se da čita Bibliju, posebno Novi zavjet, da se moli svojim riječima te da se uključi u crkvu u kojoj se naučava biblijski nauk. Baptistička crkva Umag (s. a.) na svojoj mrežnoj stranici također nudi upute kako moliti molitvu kojom osoba prima spasenje. Ako je osoba izmolila tu molitvu u vjeri, onda je spašena te ju se potiče da se priključi crkvi. Kristova pentekostna crkva (s. a.) na svojoj mrežnoj stranici ima traktat „Odabir“. Na posljednjoj stranici traktata govori se da osoba može primiti spasenje ako izmoli molitvu u kojoj će pozvati Isusa u svoj život. Ako je učinila taj korak, slično kao i u traktatu „Ovo je bio tvoj život“, osobi se sada savjetuje da čita Bibliju svaki dan i moli se, da bude krštena, da bi trebala slaviti i služiti s ostalim kršćanima u crkvi gdje se propovijeda o Kristu i gdje je Biblija najviši autoritet te da drugima govori o Kristu. Inače, zagovornici „molitve predanja“ za potporu ove prakse koriste biblijske tekstove poput Rimljanima 10,9-10.13; Luka 18,9-14; Otkrivenja 3,20 itd. Vidi: Thyster 2011, 17; De Courcy 2023; Southers 2008, 181-183.

Godinama sam bio poput većine modernih sjevernoameričkih kršćana. Evangelizaciju sam vidio kao proces dijeljenja Radosne vijesti s onima koji nemaju osobni odnos s Isusom Mesijom. Učeništvo se smatra procesom pomaganja onima koji imaju odnos s Isusom da rastu i sazrijevaju u tom odnosu. Evangelizacija je za izgubljene. Učeništvo je za one koje je Bog pronašao.

Slično tome, Lindesay Fooshee (2012) kaže da je dugi niz godina mislila kako su evangelizacija i učeništvo dvije različite stvari. Evangelizacija je značila dijeljenje evanđelja s nevjernikom putem dijeljenja evanđeoskih traktata, odlazaka od vrata do vrata u studentskom domu ili kreativnog prenošenja evanđelja na ulicama strane zemlje kako bi ljudi postali kršćani. Učeništvo je značilo pomaganje nekome tko je već vjernik da živi životom vjere putem biblijskog proučavanja u maloj grupi, razgovora za stolom s drugom ženom ili grupom za odgovornost.

Također, što se tiče pogleda na odnos između učeništva i krštenja u vodi, među evanđeoskim kršćanima vjerojatno bismo naišli na dva stajališta: a) učeništvo počinje u trenutku obraćenja, a krštenje je dio tog procesa učeništva (obraćenje – učeništvo – krštenje – nastavak učeništva); b) učeništvo počinje krštenjem u vodi (obraćenje – krštenje/učeništvo). U tom slučaju, krštenje u vodi je znak da osoba uistinu želi slijediti Krista kao učenik i prvi je korak učeništva.

A. Učeništvo počinje između obraćenja i krštenja u vodi				
1. Evangelizacija	2. Obraćenje	3. Učeništvo	4. Krštenje	5. Nastavak učeništva
B. Učeništvo počinje nakon krštenja u vodi				
1. Evangelizacija	2. Obraćenje	3. Krštenje: znak istinskog predanja Kristu	4. Učeništvo	

Za one koji smatraju da učeništvo počinje nakon obraćenja, a prije krštenja, to će obično povezati s činjenicom da prije nego što osoba bude krštena, ona prolazi kroz neku vrstu učeništva, podučavanja i pripreme kako bi se utvrdilo je li osoba doista obraćena i razumije li ispravno čin krštenja i njegov značaj (neka vrsta procesa provjere).⁴ Stoga, kada je osoba krštena, ona je već u procesu učeništva.

Za one koji tvrde da je krštenje u vodi prvi korak učeništva ili početni čin učeništva, mogu se koristiti sljedeći argumenti ili objašnjenja: da bi bila spašena, osoba se ne mora krstiti, ali nakon što nevjernik prihvati Krista, podlozan je i zapovijedima Velikog poslanja i mora pokazati svoju poslušnost krštenjem. Stoga, krštenje označava prvi korak učeništva i to je čin koji slijedi nakon pokajanja i priznanja Isusa Krista kao Spasitelja (Pickard 2009, 141). Također, može se reći kako krštenje označava samo prvi korak učeništva, a drugi je zahtjev taj da vjernike učimo da se pridržavaju svega što sam vam zapovjedio (Hubbard 2009, 100). Slično ovome, Pope ustvrđuje kako je krštenje vodom za vjernika u dobi odgovor-

4 Vidi npr. Glas Crkve 2018, 21.

nosti prvi korak učenja i uključuje poučavanje ljudi da budu poslušni svemu što je Isus zapovjedio. No, on primjećuje sljedeće: „Danas u Americi postoji mnoštvo milijuna ljudi koji tvrde kako vjeruju da su iskusili novo rođenje. Previše njih nije kršteno vodom i nisu u zajedništvu u lokalnoj crkvi“ (Pope 2016, 108).

Dakle, ako bismo saželi općeniti pristup evanđeoskih kršćana pitanjima spasenja, krštenja i učenja, matrica ili perspektiva vrlo je jasna i jednostavna: a) evangelizacija je rad s izgubljenima, a učenje je rad s vjernicima; b) osoba čuje evanđeosku poruku, povjeruje u nju, postaje spašena, a zatim se krsti; c) učenje počinje ili nakon obraćenja ili nakon krštenja. Posljedice ovakva gledišta ili shvaćanja su sljedeće:

- a) Krštenje nije povezano s početkom spasenja jer osoba najprije postaje spašena, a zatim se krsti.
- b) Učenje je nešto što počinje nakon spasenja, što podržava tu razliku između evangelizacije i učenja.
- c) Ovakvim pristupom ćemo najvjerojatnije stvarati obraćenike, koji se kasnije moraju „obratiti“ u učenike.

2. Veliko poslanje - Matej 28,18-20

Što se tiče teksta poznatog kao „Veliko poslanje“ u Mateju 28,18-20, Jeremy Bohall (2019, 192) primjećuje da mnogi znanstvenici vide ovaj odlomak kao „sažetak“, „manifest“ ili „vrhunac“ cijelog Matejeva evanđelja i tvrdi da način na koji netko tumači ovaj tekst ima snažne implikacije za čitanje Mateja, drugih evanđelja i ostatka Biblije te ima značajne posljedice za crkvu danas. Dakle, što nalazimo u ovom tekstu i kako ga možemo tumačiti?

Na prvi pogled, općenita je opservacija da participi „krsteći i učeći... dodatno specificiraju što uključuje učenje“ (France 1985, 420), ili kako primjećuje J. Knox Chamblin (1995, 760), „Isus objašnjava što znači činiti učenike putem dva participia koja slijede - krsteći i učeći. Učenje uključuje i postati kršćaninom (biti kršten) i biti kršćaninom (poslušnost Isusovu učenju)“. Međutim, ova gramatička konstrukcija predmet je teoloških rasprava, a kako Douglas Finkbeiner (1991, 23) tvrdi: „Ključ za razumijevanje ‘učinite učenicima’ je određivanje odnosa participia u odnosu na glavni glagol.“

Govoreći o odnosu dvaju participia prezenta („krsteći“ i „učeći“) u odnosu na glavni glagol „činiti učenicima“, jedno je stajalište da ti participi govore o okolnosti ili načinu na koji se stvaraju učenici. Stoga, France (2007, 1115) ističe da „krsteći“ i „učeći“ razjašnjavaju proces stvaranja učenika, a Ferguson (2009, 137) tvrdi da su „dva participia koja slijede nakon glagola okolnosna, tj. opisuju načine na koji se stvaraju učenici, pri čemu ‘učite ih’ prati ‘krstite ih’ (učiniti učenicima krsteći ih i [istovremeno] učeći ih)“.

Drugo je stajalište da ih se promatra kao koordinirane imperativne oblike koji slijede aktivnost stvaranja učenika. Prema tome, „krsteći ih ide uz stvaranje učenika, a učeći ih sve što sam vam zapovjedio je naknadna aktivnost podređena stvaranju učenika krštenjem“ jer „učeći ih“ se ovdje odnosi na „učenje koje slijedi nakon krštenja o tome kako živjeti nakon što je netko postao učenik Isusa, a ne na učenje koje je uključeno u stvaranje učenika“ (Ferguson 2009, 137).

D. A. Carson (1984, 597) kaže da „[s]intaksa grčkih participa ‘krsteći ih’ i ‘učeći ih’ zabranjuje zaključak da se krštenje i poučavanje mogu shvatiti isključivo kao sredstva stvaranja učenika“. Prema tome, „krštenje i poučavanje nisu sredstva stvaranja učenika, već ih karakteriziraju“. Carsonova argumentacija temelji se na razmišljanju da glavni glagol „učiniti učenicima“ „uključuje i propovijedanje i odaziv“ te da je „odaziv učeništva krštenje i poučavanje“ (Carson 1984, 597; usp. Finkbeiner 1991, 26).

Finkbeiner (1991, 23-24) primjećuje da se particip aorista πορευθέντες „idite“ obično razumije na četiri načina: 1. kao paralelna zapovijed glavnom glagolu, to jest kao tehnički termin za misiju; 2. kao pleonastični particip s malim ili nikakvim značajem, koji odražava verbalni višak iz semitskog utjecaja, 3. kao particip okolnosti bez imperativne snage, u smislu „otišavši“ ili „dok idete“, 4. kao pripremni particip koji ima imperativnu snagu i treba ga prevesti: „Idite i učinite učenicima“, pri čemu se Finkbeiner opredjeljuje za četvrtu opciju (Finkbeiner 1991, 25).

Iz ovoga kratkog pregleda možemo primijetiti da se krštenje može promatrati kao *sredstvo* činjenja nekoga Isusovim učenikom ili kao *obilježje* nekoga tko je već učenik jer je odgovorio na poruku evanđelja. Koji god pristup odabrali, evanđeoski kršćani uzimaju Mateja 28,18-20 kao jedan od ključnih tekstova za život i rad svojih crkava te za njihovo razumijevanje učeništva, a samim time i krštenja koje sam ukratko predstavio u prvom dijelu. U nastavku ćemo se osvrnuti na dva standardna uvjerenja među evanđeoskim kršćanima: na (ne)opravdanost podjele između evangelizacije i učeništva te na razumijevanje krštenja kao čina koji osoba čini nakon svog obraćenja.

3. Evangelizacija i učeništvo

Je li opravdano promatrati evangelizaciju i učeništvo kao dvije aktivnosti koje imaju različite „ciljne skupine“? Kako bismo odgovorili na to pitanje, prvo ćemo istražiti tko su bili Isusovi učenici, a zatim ćemo analizirati biblijski pogled na evangelizaciju i učeništvo.

3.1. Učeništvo na temelju Evanđelja – učeništvo nevjernika

Evanđelja su dokumenti koji opisuju jedinstven i neponovljiv kontekst. Ipak, unutar tog konteksta čitamo o Isusovu životu i službi te o onima koji su postali njegovi prvi učenici. S obzirom na to, važno je primijetiti da Veliko poslanje na kraju Matejeva evanđelja ne možemo čitati odvojeno od ostatka Matejeva evanđelja. Jer, ključno hermeneutičko pravilo jest pokušati razumjeti kako bi tih jedanaest učenika shvatilo Isusovu zapovijed o stvaranju učenika. Drugim riječima, ako bih „ja“ bio jedan od onih koji su hodali s Isusom nekoliko godina, kako bih „ja“ razumio taj Isusov nalog?

Iako Matej od samog početka jasno i otvoreno svojim čitateljima predstavlja Isusa kao Mesiju, sina Davidova i sina Abrahamova (Mt 1,1), učenici koji počinju slijediti Isusa od četvrtog poglavlja nadalje, nemaju prednost te spoznaje. Za njih Isus je poznati rabin kojeg slijede. Dakle, oni su njegovi učenici čak i prije nego što u potpunosti shvate tko je Isus (kristologija). Stoga se postavlja pitanje kada su točno tih dvanaest učenika postali obraćeni ili spašeni? Evanđelje po Mateju šuti o tome (a isto vrijedi i za druga Evanđelja) u smislu da ne koristi specifičnu terminologiju poput „obraćenje“ ili „spasenje“ u vezi s Dvanaesticom. Da stvar bude još složenija, Evanđelje po Mateju ne spominje ni da su Dvanaestorica bila krštena u vodi. No svejedno, oni su *bili* njegovi učenici.

Iako sinoptička evanđelja ne spominju da su neki od Dvanaestorice bili učenici Ivana Krstitelja, u Evanđelju po Ivanu u prvom poglavlju čitamo o dvojici Ivanovih učenika (Andrija je jedan od njih) koji počinju slijediti Isusa kao svog rabina. Možemo pretpostaviti da su, kao učenici Ivana, bili kršteni od strane Ivana, a iz Ivana 3,22 i 4,2 vidimo da su Isus i njegovi učenici krstili ljude, ali i da je Ivan Krstitelj nastavio krštavati ljude. Na temelju toga možemo postaviti barem dva pitanja: 1. Zašto je Ivan Krstitelj nastavio krštavati ljude sada kada je Isus aktivan u svojoj službi? 2. Budući da su Isus i njegovi učenici krštavali ljude, kakvo je to krštenje bilo? Biblija nam ne daje jasne odgovore na ova pitanja, no vrijedno je primijetiti da Ivan 4,1 povezuje krštenje s učeništvom: „Kad Gospodin saznade da su farizeji dočuli do on *dobiva više učenika* i više ih krsti nego Ivan...“ [naglasak moj].⁵

Ovaj proces učenja u Mateju prvenstveno je prikazan kao proces hodanja s Isusom i postupnog otkrivanja tko Isus uistinu i u cijelosti jest. Drugim riječima, prvi Isusovi učenici bili su na putu otkrivanja koga točno slijede i učili su kako se pokoravati njegovom učenju. Međutim, nemamo zapis o tome da su oni bili kršteni u vodi niti zapis o njihovom „obraćanju“/„spasenju“. Zato sam istaknuo da su Evanđelja dokumenti koji opisuju jedinstven i neponovljiv kontekst. I zbog

5 Oni zasigurno nisu kršteni u ime Oca i Sina i Svetoga Duha (Mt 28,20).

toga smo, vjerujem, skloni tumačiti Veliko poslanje iz *post factum* perspektive, odnosno preciznije, iz svoga suvremenoga konteksta, kakav god taj kontekst bio.

Međutim, ako bismo bili prisiljeni definirati učenje samo na temelju Mateja 1,1-28,15, ne bismo mogli reći jesu li Isusovi učenici bili kršteni i kada je bio trenutak njihovog obraćenja/spasenja. Ono što bismo mogli tvrditi jest da je učenje proces nasljedovanja Isusa i postupnog otkrivanja tko Isus uistinu jest i što znači slijediti ga. Prema tome, vjerujem da je opravdano zaključiti kako ono što evanđeoski kršćani definiraju kao „evangelizaciju“, kanonska Evanđelja vide kao „učeništvo“.

3.2. Biblijski pogled na evangelizaciju i učenje

Imenice „evangelizacija“ i „učeništvo“ ne nalaze se u Bibliji. Umjesto toga, imamo glagole koji opisuju aktivnosti evangeliziranja i stvaranja učenika. Već ranije je istaknuto kako među evanđeoskim kršćanima postoji tendencija da se te aktivnosti vide kao dvije odvojene aktivnosti na način da: „evangeliziramo“ nevjernike, „poučavamo“ vjernike. Međutim, R. T. France (2007, 1115) primjećuje jednu važnu stvar: „Veliko poslanje izraženo je ne u smislu sredstava (aktivnosti koje činimo – op. a.), npr. da se proglasi Radosna vijest, nego u smislu cilja – ‘činjenja učenika’“.⁶ Nije dovoljno da narodi čuju poruku; oni također moraju odgovoriti s istom potpunom predanošću koja se zahtijevala od onih koji su postali Isusovi učenici tijekom njegove službe (vidi npr. 8,19-22; 19,21-22.27-29).“ Značaj njegove opaske je da aktivnosti evangelizacije i krštavanja nisu samostalne aktivnosti, već dio veće zadaće stvaranja učenika. Stoga, Biblija gleda na „evangelizaciju“, „krštavanje“ ili „poučavanje“ kao aktivnosti usmjerene na stvaranje učenika.

Na primjer, glagol εὐαγγελίζω ‘navijestiti Radosnu vijest’ povezan je s aktivnošću διδάσκω ‘poučavati’. U Luki 20,1 Isus je u hramu i čini διδάσκω i εὐαγγελίζω, što znači da se Isus obraća i svojim učenicima i onima koji nisu bili njegovi učenici. Kako Marshall (1978, 724) primjećuje, „Luka karakterizira poučavanje kao propovijedanje evanđelja“, a Bock (1994, Lk 20,1-8) kaže da „Isus poučava evanđelje“. Ista se kombinacija pojavljuje i u Djelima apostolskim 5,42 gdje se kaže: „I svaki su dan u Hramu i po kućama neprestance učili i navješćivali Krista, Isusa“ te u Djelima apostolskim 15,35 gdje se opisuje služba Pavla i Barnabe u Antiohiji. Djela apostolska 14,21 su pak značajna jer se glagol μαθητεύω⁷, koji se pojavljuje u Mateju 28,19, pojavljuje u paru s εὐαγγελίζω. I tu možemo vidjeti da je evangelizacija rezultirala stvaranjem Isusovih učenika.

Διδάσκω se koristi za poučavanje kako Isusovih učenika tako i ljudi općenito. Na primjer, u Mateju 4,23 i 9,35 opisano je kako je Isus „poučavao“ i „navješćivao

6 France ovdje ukazuje na razliku između „cilja“ i „sredstva“ na tragu one izreke: „Cilj opravdava sredstvo“.

7 Μαθητεύω (‘činiti učenike’) se u NZ javlja četiri puta: Mt 13,52; 27,57; 28,19; Djela 14,21.

Radosnu vijest“ u sinagogama u Galileji. U Propovijedi na Gori (koja zapravo nije propovijed), Isus poučava svoje učenike (Mt 5,2.19), ali na kraju „mnoštvo“ je to koje ostaje zadivljeno njegovim poučavanjem (Mt 7,28-29). Matej 11,1 kaže nam da je Isus, nakon što je završio s poučavanjem svojih dvanaest učenika, nastavio poučavati i navješćivati svoju poruku po njihovim gradovima, a u Mateju 13,54 vidimo Isusa kako ponovno poučava u sinagogi. Isus je također u hramu poučavao mnoštvo (Mt 21,23; 26,55 itd.), a to su radili i njegovi učenici u Djelima apostolskim (4,2.18; 5,21.25.28 itd.). Mogli bismo koristiti i druge primjere iz Evanđelja, ali i ovi su dovoljni da vidimo kako je učenje aktivnost jednako primjenjiva i na vjernike i na nevjernike.

Na temelju toga možemo zaključiti da Isusovi apostoli, koji su promatrali kako njihov rabin propovijeda i podučava njih, druge učenike i ljude općenito, ne bi u svojim glavama i srcima imali ovu podjelu na evangelizaciju i učenje koju mnogi suvremeni evanđeoski kršćani imaju. Na tome tragu Bobby Harrington tvrdi sljedeće:

Evangelizacija je među mnogim kršćanima nepoštovana riječ. Možda je to dobra stvar. Isus nam je rekao da propovijedamo „evanđelje“ (Marko 13,10), ali nikada nije zapovjedio samo evangelizaciju. Zapovjedio nam je da „činimo učenike“. Svoju zapovijed da činimo učenike dao nam je u Mateju 28,19-20. Dva prateća izraza opisuju kako trebamo stvarati učenike. Prvi dio činjenja učenika sastoji se od toga da osoba dođe do vjere u Isusa. Na temelju Mateja 28,19 taj dio procesa konkretizira se kroz krštenje u ime Oca, Sina i Duha Svetoga. Taj dio mi obično smatramo evangelizacijom. Drugi dio činjenja učenika je „poučavanje ljudi da vrše sve što je Isus zapovjedio“. Taj drugi dio obično smatramo učenikom. Ali drugi dio nije ništa više učenje nego prvi dio. Evangelizacija i učenje (kako se to obično razumije) zapravo su prednja i stražnja strana istog novčića. Novčić je učenje. Evangelizacija je jednostavno učenje prije obraćanja.

Slično tome, Roy T. Edgemon (1980, 540) tvrdi da Isus u Velikom poslanju nije odvojio evangelizaciju od učenja. Dakle, „[j]edan imperativ u Mateju 28,19-20 je *matheteusate* (činite učenike), što zasigurno uključuje cjelokupan proces pridobivanja osoba za Krista i pomaganja da rastu u svom kršćanskom životu“.

U ovom članku želim predložiti tri stvari koje moramo napraviti ako želimo biti vjerniji biblijskom zapisu ili definicijama evangelizacije i učenja. Prvo, trebali bismo prestati koristiti pojam „evangelizacija“ za doseganje izgubljenih. S obzirom na to da imamo naslijeđe razdvajanja između učenja i evangelizacije, naš primarni zadatak trebao bi biti povratak pravom značenju učenja i ugradnja svih drugih aktivnosti (propovijedanje, krštavanje i poučavanje) u učenje. Konkretno, evangelizacija u Bibliji prvenstveno je *čin navješćivanja evanđelja*, ali kao što smo već istaknuli, to nije neka samostalna aktivnost. Stoga je važno kako to činimo: propovijedamo li ljudima samo Radosnu vijest, ili činimo učenje,

a kao dio toga onda navješćujemo Radosnu vijest? Nadalje, učenje, ispravno shvaćeno, pojam je koji pokriva oba spektra: a) dovođenje osobe do spasenja; b) rad s osobom nakon njezinog spasenja. Dakle, evangelizacija se može koristiti za aktivnost navješćivanja evanđelja, ali nema smisla koristiti ovaj pojam za dosezanje onih koji ne poznaju Krista, upravo zato što na taj način podržavamo lažnu dihotomiju između evangelizacije i učenja.

Drugo, trebali bismo „evangelizirati (navješćivati evanđelje) kao učenici“. Evangelizacija se sve više odvija putem društvenih mreža, ali ako smo u kontaktu s drugim ljudima, obično pokušavamo *navijestiti* evanđelje. Nešto poput Petra u Djelima 2 kada stoji u hramu ili Pavla u Djelima 17 kada stoji među mudracima u Ateni i ljudima naviješta evanđelje. I da, postoji vrijeme i mjesto za to, ali „evangelizirati kao učenici“ znači da evangeliziramo i tako što pozivamo druge u svoje živote kako bi upoznali Krista. Nadalje, „evangelizirati kao učenici“ također bi trebala obogatiti načine na koje dijelimo evanđelje. Ako je Isus dosežao (evangelizirao) nevjernike propovijedanjem i poučavanjem, i ako bismo u našoj evangelizaciji koristili više „poučavanja“ na način na koji je Isus to činio (govoreći u prispodobama, postavljajući pitanja, nudeći primjere itd.), uvjeren sam da bi to imalo veći utjecaj na živote ljudi. Uostalom, poučavanje uključuje poučavanje primjerom. Edgar Guest (s. a.) u svojoj pjesmi „Sermons We See“ vrlo dobro ističe ovu istinu:

*Bilo koji dan radije bih gledao nego slušao propovijed;
Radije bih da netko hoda sa mnom nego da mi samo pokaže put.
Okolo je bolji i spretniji učenik od uha.
Dobar savjet može zbuniti, ali pokazati primjerom uvijek je jasnije.
A najbolji od svih propovjednika onaj je koji živi ono što vjeruje.
Jer vidjeti dobro djelo u praksi
Ono je što svi trebaju.*

Treće, naš je cilj stvarati učenike, a ne obraćenike koje kasnije treba „obratiti“ u učenike. Ali evangelizacija koja je lišena učenja i koja je oblikovana propovijedanjem poruka evanđelja koje ne stvaraju učenike (Allen & Monroe 2023), ne može ili teško može proizvesti učenike. Ona će proizvesti obraćenike koje onda treba pretvoriti u učenike. Iako je obraćenje dio procesa postajanja učenikom, u našem vremenu evanđeoske crkve mogu djelovati pod pretpostavkom (svjesno ili nesvjesno) da osoba može biti „kršćanin“, ali ne i učenik, „vjernik“, ali ne i učenik, „obraćenik“, ali ne i učenik. Na tu temu Dallas Willard (2006, 4) kaže sljedeće:

Posljednjih nekoliko desetljeća crkve na Zapadu postavile su učenje kao preduvjet da netko bude kršćaninom. Ne zahtijeva se da netko bude ili namjerava biti učenik kako bi postao kršćanin, i netko može biti kršćanin bez ikakvih znakova napretka prema učenju ili u učenju. Posebice suvremene američke crkve ne zahtijevaju nasljedovanje Krista u njegovom primjeru, duhu i učenjima kao uvjet članstva – bilo za ulazak u zajedništvo neke denominacije

ili lokalne crkve, bilo za nastavak tog zajedništva... Što se tiče kršćanskih institucija našeg vremena, *učeništvo je očito opcionalno*.

Willard se (2006, 5) nadalje žali na činjenicu da najbolja suvremena literatura o učenstvu navodi ili pretpostavlja da netko tko je kršćanin nužno i nije učenik. Zbog takvih stvari „[v]eliki broj obraćenika danas stoga koristi opcije koje im takve poruke dopuštaju: biraju da ne postanu – ili barem ne biraju da postanu – učenici Isusa Krista.“ Prema Willardu, razlog za takvo stanje jest to što je Veliko poslanje da učinimo učenike od svih naroda pretvoreno u „Učinite obraćenike (u određenu ‘vjeru i praksu’) i krstite ih u crkveno članstvo.“⁸

4. Krštenje

Problematičnost dihotomije između evangelizacije i učenstva odražava se i u teologiji i praksi krštenja vodom. Kao što je ranije rečeno, u evanđeoskim crkvama koje ne prakticiraju krštenje dojenčadi, osoba se odaziva na poruku evanđelja i zatim nakon nekog vremena biva krštena. Na taj način, krštenje postaje simboličan čin i/ili čin svjedočanstva (osoba javno izjavljuje već *postojeću* vjeru, dakle = svjedočanstvo), a kao što Cecil W. Stalaker (2022, 202) primjećuje, umjesto da krštenje vodom bude sredstvo priznanja Krista, „[u] evanđeoskom kršćanstvu često govorimo o nekim vanjskim gestama kao što su: podizanje ruke, izgovaranje ‘molitve pokajanja’ naglas, ili hodanje niz prolaz do crkvenog oltara ili platforme kako bi izjavila da prihvaća Krista“.

Na primjer, u dokumentu koji govori o naučavanju, vjerovanju i životu u posvećenju za vjernike Evanđeoske pentekostne crkve u Hrvatskoj (Balog 2009, 185), krštenje je definirano kao „javni obred kojim se odrasli vjernik, *nakon* pokajanja i obraćenja, u vjeri poistovjećuje s Kristovom smrću i uskrnućem, postajući tako dijelom Tijela“ (moj naglasak).⁹ Dokument također navodi da se krštenje događa nakon pokajanja i obraćenja osobe, ali ne navodi koliko vremena treba proći između pokajanja/obraćenja i krštenja. Također je vrijedno primijetiti da

8 „Američko evanđeosko kršćanstvo, grana kršćanstva koja je najviše entuzijastična u vezi s Velikim poslanjem, često svodi Veliko poslanje na ‘spasenje’ tako da osoba ‘prihvati Krista’. To odvajava evangelizaciju od biblijskog poziva na ‘stvaranje učenika koji su poslušni Kristu’. Ovo umanjeno shvaćanje spasenja i učenstva nema potporu u Svetom pismu, ali je postalo uobičajeno u mnogim crkvama. Još gore, u mnogim zajednicama, ‘pridruživanje crkvi’ postalo je cilj evangelizacije, dok je učenstvo svedeno na dobrovoljno sudjelovanje u nedjeljnoj školi“ (Scruggs 2023).

9 „Svaka osoba koja se pokajala za svoje grijehе i prethodni grešni život, te ispovijeda vjeru u Gospoda Isusa Krista kao svog osobnog Spasitelja, može biti krštena u vodi. Time ona javno i simbolično prikazuje svoju predaju Bogu, svoju smrt u odnosu na svoje dotadašnje svjetovno i grešno življenje i svoje uskrsnuće s Gospodom Isusom Kristom, radi početka novog života s Njime, u Njemu i po Njemu“ (Balog 2009, 56-57).

ovaj dokument krštenje smatra „javnim“ i „simboličkim“ činom. Međutim, iz istraživanja koje je proveo Eric Maroney, a koje analizira glavne trendove u obraćenju među hrvatskim baptistima u razdoblju od 1970. do 2010. godine, imamo uvid u duljinu vremena koje obično prolazi između obraćenja i krštenja:

Vrijeme između obraćenja i krštenja uglavnom je ostalo nepromijenjeno. Prije 1990. gotovo dvije trećine hrvatskih baptista trebalo je više od tri godine od prvog susreta s Evanđeljem do obraćenja. No to se dramatično promijenilo tijekom 1990-ih. Tijekom 1990-ih gotovo dvije trećine hrvatskih baptista obratilo se unutar tri godine od prvog susreta s Evanđeljem. Tijekom 1990-ih, gotovo jedna trećina ispitanika obratila se unutar iste godine kada su prvi put čuli Evanđelje. Nakon 1990-ih, podaci pokazuju jednoliku razdiobu između obraćenja koja su se dogodila unutar tri godine ili u razdoblju dužem od tri godine nakon prvog susreta s Evanđeljem. Općenito uzevši, druga polovica vremenskog slijeda obraćenja ostala je stabilna tijekom četiri desetljeća. Gotovo polovica hrvatskih baptista krštena je iste godine kada su se i obratili, dok je većina preostalih pojedinaca krštena u prvih nekoliko godina nakon obraćenja (Maroney 2016, 72).

Problem s takvim idejama o krštenju je taj što bi učenici koji su izvorno primili Veliko poslanje u Mateju 28 bili zbunjeni onim što sam upravo napisao o krštenju. Iako nemamo zapis o tome da su Dvanaestorica bila krštena od strane Isusa, židovski kontekst prakse krštenja vrlo je informativan: „Krštenje je bilo čin inicijacije i obraćenja (vidi komentar na 3,6), pa ovaj tekst sugerira da ljude uvodimo u vjeru, upoznavajući ih s Isusovim gospodstvom“ (Keener 1997, Mt 28,16-20). Također, „[b]udući da je krštenje bilo čin obraćenja (koristilo se za pogane koji prelaze na židovstvo), označavao je uvođenje ljudi u vjeru“ (Keener 2014, 125). Jezik „uvođenja (inicijacije)“ i „obraćenja“ značio bi da na krštenje treba gledati kao odaziv ili odgovor na poruku evanđelja. Stoga, ono što R. T. France (2007, 1115-1116) kaže o dva participa „krsteći“ i „učeci“ veoma je značajno:

Redoslijed u kojem se pojavljuju ova dva participa razlikuje se od onoga što je postala uobičajena praksa u kasnijoj kršćanskoj povijesti jer se krštenje, u mnogim kršćanskim krugovima, udjeljuje tek nakon razdoblja „poučavanja“, onima koji su već poučeni. U takvim krugovima krštenje može postati više ceremonija diplomiranja nego inicijacije. Ako je redoslijed Matejevih participa dan zato da ga se primijeti, on ovdje predstavlja drugačiji model prema kojem je krštenje točka ulaska u proces učenja koji nikada ne prestaje; kršćanska zajednica je škola učenika u različitim fazama razvoja, a ne zajednica koja se dijeli na krštene (koji su „došli do odredišta“) i one koji „još nisu spremni“.¹⁰

10 „Vrlo rano crkva je napustila tu praksu u korist odgode krštenja radi katehetske instrukcije koja je uključivala i doktrinu i etiku. Tim potezom, postapostolska crkva promijenila je simboličko značenje krštenja od čina kojim osoba ispovijeda vjeru do čina potvrde moralnog i intelektualnog postignuća“ (Umstattd 2018, 6).

Ako spojimo zajedno ono što kažu Keener i France i to usporedimo s knjigom Djela apostolskih, primijetiti ćemo da u knjizi Djela apostolskih ljudi koji su se odazvali na poruku evanđelja nisu čekali neko dodatno razdoblje poučavanja da bi bili kršteni.¹¹ Drugim riječima, ljudi su odgovorili na poruku evanđelja *tako* što su se krstili.¹² Nadalje, ako proučavamo novozavjetne poslanice, uočiti ćemo da praksa krštenja nije povezana s jezikom svjedočanstva/svjedočenja, već je ukorijenjena u soteriološkom jeziku/terminima.

βαπτίζω	βάπτισμα	βαπτισμός
Rimljanima 6,2-3 Nipošto! Jednom umrli grijehu, kako da još živimo u njemu? Ili zar ne znate: koji smo god kršteni (βαπτίζω) u Krista Isusa, u smrt smo njegovu kršteni (βαπτίζω)	Rimljanima 6,4 Krštenjem (βάπτισμα) smo dakle zajedno s njime ukopani u smrt da kao što Krist slavom Očevom bi uskrišen od mrtvih, i mi tako hodimo u novosti života.	Kološanima 2,11-12 U njemu ste i obrezani obrežanjem nerukotvorenim – svukoste tijelo puteno – obrežanjem Kristovim: s njime suukopani u krštenju (βαπτισμός), u njemu ste i suoskršli po vjeri u snagu Boga koji ga uskrisi od mrtvih..
1 Korinćanima 12,13 Ta u jednom Duhu svi smo u jedno tijelo kršteni (βαπτίζω), bilo Židovi, bilo Grci, bilo robovi, bilo slobodni. I svi smo jednim Duhom napojeni.	Efežanima 4,4-6 Jedno tijelo i jedan Duh – kao što ste i pozvani na jednu nadu svog poziva! Jedan Gospodin! Jedna vjera! Jedno krštenje (βάπτισμα)! Jedan Bog i Otac svijetu, nad svima i po svima i u svima!.	
1 Korinćanima 15,29 Što onda čine oni koji se krste (βαπτίζω) za mrtve? Ako mrtvi uopće ne uskrsavaju, što se krste za njih?	1 Petrova 3,21 Njezin protulik, krštenje (βάπτισμα) – ne odlaganje tjelesne nečistoće, nego molitva za dobru savjest upravljena Bogu – i vas sada spašava po uskrsnuću Isusa Krista.	
Galaćanima 3,25-29 A otkako je nadošla vjera, nismo više pod nadzirateljem. Uistinu, svi ste sinovi Božji, po vjeri u Kristu Isusu. Doista, koji ste god u Krista kršteni (βαπτίζω), Kristom se zaodjenuste. Nema više: Židov – Grk! Nema više: rob – slobodnjak! Nema više: muško – žensko! Svi ste vi Jedan u Kristu Isusu! Ako li ste Kristovi, onda ste Abrahamovo potomstvo, baštinici po obećanju.		

11 „I reče im: ‘Pođite po svem svijetu, propovijedajte evanđelje svemu stvorenju. Tko uzvjeruje i pokrsti se, spasit će se, a tko ne uzvjeruje, osudit će se.’“ Ovaj tekst predstavlja snažan dokaz za argument da je biblijski način odgovora i prihvatanja poruke evanđelja kroz krštenje vodom, a ne kroz molitvu pokajanja ili bilo što drugo.

12 Djela 2,37-41 – ljudi na dan Pentekosta; Djela 8,5-13 – ljudi u Samariji; Djela 8,36-38 – etiopski eunuh; Djela 9,17-19 – Šaul/Pavao; Djela 10,47-48 – Kornelije i njegovi ukućani; Djela 16,13-15 – Lidija; Djela 16,27-34 – tamničar u Filipima; Djela 18,5-8 – ljudi u Korintu; Djela 19,1-5 – učenici Ivana Krstitelja u Efezu.

Dakle, u Rimljanima 6,3-4 krštenje je povezano sa smrću grijehu i uskrsnućem u novini života. U 1 Korinćanima 12,13 krštenje je povezano s primanjem Duha i postajanjem dijelom Tijela. 1 Korinćanima 15,29 neobičan je tekst, ali pokazuje da su neki ljudi u Korintu primali krštenje u ime mrtvih. Pitanje je zašto bi to činili ako su mislili da krštenje nema soteriološki značaj? U Galaćanima 3,27 krštenje u Krista znači biti odjeven u Krista. U Efežanima 4,5 krštenje je na popisu s drugim stvarima koje su povezane s pridjevima εἷς, ἓν, ἓν u značenju „jedan“. Dakle, krštenje je u skupini s pojmovima kao što su „tijelo“, „Duh“, „nada poziva“, „Gospodin“, „vjera“ i „Bog i Otac svih“. 1 Petrova 3,21 povezuje krštenje s glagolom σῶζω ‘spasiti’. Ovaj tekst teško je objasniti,¹³ ali ipak, tekst nekako povezuje krštenje sa spasenjem i unutarnjom promjenom u životu osobe.¹⁴ I konačno, u Kološanima 2,12 krštenje je povezano s duhovnom obrezanjem, tj. odbacivanjem tijela grijeha i uskrsnućem u novi život.

Predlažem da prisutnost soterioloških pojmova u poveznici s krštenjem proizlazi iz činjenice da je krštenje vodom biblijski način da se kaže „da“ Bogu. Međutim, odvajanjem krštenja kao načina odgovora, prihvaćanja i podvrgavanja poruci evanđelja evanđeoski kršćani našli su se u nezgodnoj poziciji: s jedne strane, uveli su neke nove tehnike odgovora na poruku evanđelja (kao što je „molitva pokaja-

13 „Autor ovdje ne pridaje nikakvu čudesnu moć vodi. Prolaženje kroz vodu do određenog mjesta ono je što ih je spasilo. Autorova svrha nije elaborirati kako je voda spasila Nou, već postaviti pozornicu za svoju sljedeću tvrdnju. ‘Oni su spašeni kroz vodu, što je također obrazac koji vrijedi za vas. Sada krštenje vas spašava!’ S ovom jasnom izjavom autor je dostigao vrhunac svoje propovijedi. U svom uvodnom dijelu (i 3-12) pažljivo artikulira temelje spasenja za nove obraćenike. Zatim nastavlja s proširivanjem toga koristeći model Izlaska - Saveza kako bi novim obraćenicima dao osjećaj identiteta i sudbine (i 13-ii 10). Zatim spaja dvije ideje: Krista kao osnov spasenja i Krista kao model kršćanskog ponašanja, i dok nastavlja pojačavati ulogu Krista, namjerno se kreće prema krštenju (iii 13-22). Zatim, u jednoj sažetoj priči (iii 18-21), uloga Krista doseže svoju punu mjeru baš u trenutku kada krštenje upada u autorov misaoni sklop. Naime, krštenje sažima i dramatičira sve što je dotad govorio. Bivajući u potpunosti svjestan izvora spasenja, onoga koji je objekt naše vjere, zahtijeva poslušnosti te izazovnosti uzora ponašanja koje treba nasljedovati, obraćenik dolazi do trenutka kada je svjestan da su ovo stvari prikladne za ispravan odnos prema Bogu. To je njegovo spasenje. To je trenutak kada se krsti jer je krštenje ‘izjava o prikladnoj svjesnosti prema Bogu.’ To je spasenje obraćenika!’ (Brooks 1974, 304). Za kvalitetnu raspravu o značenju pojma „savjest“ u ovom tekstu, vidi Willis 2018.

14 „Odgovor dobre savjesti prema Bogu jedan je od načina kojim osoba izriče ‘molbu za oprost grijeha i novim scem’. Kada Bog daje grešniku čistu savjest, ta osoba ima uvjerenje da su joj oprošteni svi grijesi i da stoji u ispravom odnosu s Bogom (Heb 9,14 i 10,22 govore o čišćenju savjesti kroz Krista). Ispravno krštenje znači upućivanje takve molbe Bogu: ‘Molim te, Bože, dok ulazim u ovo krštenje koje će očistiti moje tijelo izvana, molim te da očistiš moje srce iznutra, oprostiš moje grijeha, i učiniš me pravednim pred tobom.’ Na taj način, krštenje je prikladan simbol početka kršćanskog života. Kada jednom shvatimo krštenje na ovaj način, možemo cijeniti zašto je ‘Obratite se i krstite se ... radi oproštenja svojih grijeha’ (Djela 2,38) bila poruka evanđelja u ranoj crkvi“ (Grudem 1988, 171-172).

nja“), a s druge strane, krštenje je pretvoreno u događaj svjedočanstva – aktivnost koja se u Bibliji nikada ne povezuje s krštenjem.¹⁵

Zaključak

Usmjeravajući se na pitanje kako evanđeoske crkve, posebno u Hrvatskoj, gledaju na ulogu i položaj krštenja vodom u procesu učenja, omogućilo nam je da općenito adresiramo i evaluiramo teologiju i praksu evanđeoskih kršćana u pogledu evangelizacije, obraćenja i učenja. Kao rezultat toga, nekoliko je činjenica isplivalo na površinu koje treba naglasiti u ovom zaključku.

Prvo, evanđeoski kršćani u Hrvatskoj trebaju paziti da usvoje i zadrže staru (biblijsku) definiciju učenja koja u svojoj srži ima odnose, a ne samo metodu, program ili aktivnosti:

Ironično, sklonost evanđeoskih kršćana prema metodologiji je istovremeno jamčila statistički uspjeh i potkopavala duhovni život. „Ono što uništava kršćanstvo je komercijalizacija kršćanstva“, rekao je Houston. No, stvaranje učenika nije pitanje ponovljivih, prenosivih metoda, već misterija zajedničkog hoda dvoje ljudi. Metode tretiraju učenje kao problem koji treba riješiti dok mentorstvo tretira učenje kao odnos koji treba živjeti (Editorial 1999).

No, nije samo problem usredotočenost na pravu metodu. Problem je također kada se usredotočimo na programe kao sredstvo stvaranja učenika. Programi su dobri, ali *više* programa i *više* aktivnosti sami po sebi neće stvoriti učenike onako kako je Isus to zamislio.¹⁶

15 „U znatnom dijelu evanđeoskog kršćanstva „molitva spasenja“ (*sinner's prayer*) smatra [se] trenutkom kada [se] osoba predaje sebe Kristu (biva spašena), a vodeno krštenje biva „vanjska potvrda već postojeće vjere“ (Budiselić 2020, 23).

16 Greg Ogden (2003, 42-43) ovdje pogađa u srž problema: „Drugi uzrok niskog položaja učenja jest taj što smo pokušali stvarati učenike kroz programe. Biblijski je kontekst za rast učenika kroz odnose. Isus je pozvao Dvanaesticu da budu s njim jer kroz osobne odnose njihovi će životi biti preobraženi. Blizina je ono što stvara učenike. Apostol Pavao imao je svoje Timoteje koji su bili partneri u službi jer u ovakvom zajedničkom služenju, Pavao je mogao podizati vođe koji će nastaviti službu nakon njegovog odlaska. Učenici se stvaraju u namjernim odnosima tipa „željezo se oštiri željezom“. U današnjoj crkvi zamijenili smo rast koji je usmjeren na osobu programima kao sredstvom stvaranja učenika... Svi ovi programi mogu doprinijeti razvoju učenja, ali propuštaju ključan sastojak učenja. Svaki je učenik jedinstvena osoba koja raste svojim specifičnim tempom. Ako učenici ne dobiju osobnu pažnju tako da se njihove posebne potrebe za rastom riješe na način koji ih poziva da umru sebi i žive u potpunosti Kristu, učenik neće biti stvoren. Budući da je pojedinačno, osobno ulaganje skupo i vremenski zahtjevno, mi smo stavili programe na to mjesto... Drugim riječima, programi mogu izgledati kao da stvaramo učenike, ali to je više iluzija nego stvarnost, i mi to znamo.“

Drugo, evanđeoski kršćani u Hrvatskoj moraju revidirati svoje razumijevanje „evangelizacije“ i „učeništva“.¹⁷ Evangelizacija ima veze s aktivnošću propovijedanja evanđelja, ali Isus nije odvajao evangelizaciju od učeništva. U ovom članku pokušao sam argumentirati da bismo trebali „evangelizirati kao učenici“. Prema tome, učeništvo ne počinje nakon obraćenja, već *prije* obraćenja. Na temelju toga, mislim da izvorni Isusovi učenici ne bi ograničili učeništvo samo na vjernike. Naposljetku, vidjeli su kako Isus poziva i njih, ali i druge da idu za njim, i u tom nasljedovanju da postupno otkrivaju tko on zaista jest i što znači slijediti ga.¹⁸

Treće, svrha je evangelizacije stvaranje učenika, a ne samo „obraćenika“ ili „članova crkve“. Znam da se u teoriji svi slažemo s ovom izjavom, ali stvarnost je da svaka crkva ne čini tako. Dobar test koji nam pokazuje gdje stojimo po ovom pitanju jest sljedeći: svodimo li Veliko poslanje na „spasenje“ kroz „primanje Isusa“? Ako je odgovor da, u tom slučaju odvajamo evangelizaciju od biblijskog poziva da „stvaramo učenike koji vrše“ i umanjujemo biblijski pogled na spasenje i učeništvo (usp. Scruggs 2023).

Četvrto, evanđeoski kršćani u Hrvatskoj moraju revidirati svoje shvaćanje „krštenja“ i vratiti ga na njegovo mjesto koje mu prema Bibliji pripada. Ako poruka evanđelja govori o Isusovu životu, smrti, uskrснуću i njegovom drugom dolasku, postoji li bolji način da se kaže „da“ svemu tome ako ne putem krštenja?

Promjene predložene u ovom članku nisu jedinstvene za hrvatski kontekst jer diljem svijeta u crkvi i akademiji postoje pojedinci koji prepoznaju potrebe za njima. Iako je naše nasljeđe raznoliko i bogato, naše nasljeđe („Radim/vjerujem ovo zato što smo uvijek...“, ili „...jer je to naša tradicija...“) ne bi smjelo sprječavati pravilno razumijevanje biblijskih istina. Na kraju krajeva, pozvani smo biti Isusovi učenici... ne učenici *bilo koga* ili *bilo čega* drugog. No, izazov promjene je taj što „volimo ono što poznajemo“. Također, evanđeoski kršćani u Hrvatskoj žive kao značajna vjerska manjina, što dodatno otežava proces promjena.

17 „U Velikom poslanju Isus kaže da idemo i učinimo učenicima sve narode, krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga učeći ih da vrše sve što je Isus zapovjedio. Koji se dio ovog naloga odnosi na stvaranje učenika? Nalog da idemo? Dio koji govori o krštenju? Ili ovaj dio gdje se nalaže „učite ih da vrše“? Stvarnost je da su i evangelizacija i poučavanje elementi koji spadaju u učeništvo. Učiniti učenike uključuje više koraka, a jedan od njih je evangelizacija. Dakle, umjesto da raspravljamo o tome trebamo li utrošiti svoje vrijeme na evangelizaciju ili učeništvo, možemo utrošiti svoje vrijeme u stvaranje učenika što uključuje i evangelizaciju“ (Fellowship Church 2014).

18 Matthew Fretwell (2018) značajno primjećuje sljedeće: „Stvaranje učenika uvijek je (i jest) proces trajnog stvaranja učenika od nevjerničkih skupina ljudi za njihovo spasenjsko pomirenje s Bogom i posvećujuće putovanje kroz život kako bi uzveličali Krista (Mt 28,18-20)“, a zatim iznosi ovu hrabru izjavu: „Stoga, svi kršćani su učenici, ali nisu svi učenici kršćani.“

Popis literature

- Allan, Dennis, i Raymond Monroe. 2023. „Different Kinds of Gospel Result In Different Kinds of Discipleship“. *Kairos: Evanđeoski teološki časopis* 17, br. 1: 41-55.
- Balog, Antal, ed. 2009. *Temeljne istine Svetoga Pisma*. Osijek: Izvori.
- Baptistička crkva Umag. s. a. „Jeste li sigurni da ćete provesti vječnost na nebu?“ <https://bcumag.com/hr/jeste-li-sigurni/> (pristupljeno 23. rujna 2024.).
- Blackaby, Henry; Richard Blackaby, i Claude V. King. 2008. *Experiencing God: Knowing and Doing the Will of God*. Nashville: B&H Publishing Group.
- Bock, Darrell L. 1994. *Luke*. The IVP New Testament Commentary Series. Downers Grove: InterVarsity Press.
- Bohall, Jeremy. 2019. „Podizanje Kristovih učenika u Hrvatskoj“. *Kairos: Evanđeoski teološki časopis* 13, br. 2: 185-205.
- Brooks, Oscar S. 1974. „I Peter 3: 21 - The Clue to the Literary Structure of the Epistle“. *Novum Testamentum* 16, br. 4 (Listopad): 290-305.
- Budiselić, Ervin. 2020. „Pojam učenja u Capetownskom iskazu o predanju: Teološki osvrt“. *Kairos: Evanđeoski teološki časopis* 14, br. 2: 19-34.
- Carson, D. A. 1984. „Matthew“. U: *The Expositor's Bible Commentary, Volume 8: Matthew, Mark, Luke*, ur. Frank E. Gaebelin, 3-599. Grand Rapids: Zondervan.
- Chamblin, J. Knox. 1995. „Matthew“. U: *Evangelical Commentary on the Bible*, ur. Walter A. Elwell, 3: 719-760. Grand Rapids: Baker Book House.
- Chick Publications. s. a. „Ovo je bio tvoj život“. <https://www.chick.com/products/tract?stk=0850> (pristupljeno 23. rujna 2024.).
- De Courcy, Philip. 2023. „The Sinner's Prayer“. *Know The Truth* (July 8). <https://ktt.org/sermons/famous-short-stories/the-sinners-prayer> (pristupljeno 25. rujna 2024.).
- Edgemon, Roy T. 1980. „Evangelism and Discipleship“. *Review & Expositor* 77, br. 4: 539-547.
- Editorial. 1999. „Make Disciples, Not Just Converts“. *Christianity Today* 43, br. 12: 28-29.
- Eslick, Dwayne. 2019. „Should we stop saying 'evangelism and discipleship' as if they were two different things?“ <https://www.dwayneeslick.com/blog/2019/7/3/stop-saying-evangelism-and-discipleship-as-if-they-were-two-different-things> (pristupljeno 23. rujna 2024.).

- Fellowship Church. 2014. „Most Important – Discipleship or Evangelism?“ 25. veljače 2014. <https://fellowshipindedham.org/most-important-discipleship-or-evangelism/> (pristupljeno 23. rujna 2024.).
- Ferguson, Everett. 2009. *Baptism in the Early Church: History, Theology, and Liturgy in the First Five Centuries*. Grand Rapids: Eerdmans.
- Finkbeiner, Douglas. 1991. „An Examination of ‘Make Disciples of All Nations’ in Matthew 28:18-20“. *Calvary Baptist Theological Journal* 7, br. 1: 12-42.
- Fooshee, Lindesay. 2012. „What’s the difference between discipleship and evangelism?“ *Kitchenstool*. 23. srpnja 2012. <https://kitchenstool.wordpress.com/2012/07/23/whats-the-difference-between-discipleship-and-evangelism/> (pristupljeno 23. rujna 2024.).
- France, R. T. 1985. *Matthew: An Introduction and Commentary*. Vol. 1. Tyndale New Testament Commentaries. Downers Grove: InterVarsity Press.
- France, R. T. 2007. *The Gospel of Matthew*. NICNT. Grand Rapids & Cambridge: Eerdmans.
- Fretwell, Matthew. 2018. „When Does Discipleship Begin?“ 23. srpnja 2018. <https://matthewfretwell.com/2018/07/23/when-does-discipleship-begin/> (pristupljeno 23. rujna 2024.).
- Glas Crkve. 2018. „Petero novih vjernika“. Godina 23, br. 58-59.
- Grudem, Wayne A. 1988. *1 Peter: An Introduction and Commentary*. Vol. 17. Tyndale New Testament Commentaries. Downers Grove: InterVarsity Press.
- Guest, Edgar. s. a. „Sermons We See“. *Your Daily Poem.com*. https://www.your-dailypoem.com/listpoem.jsp?poem_id=2270 (pristupljeno 23. rujna 2024.).
- Harrington, Bobby. s. a. „Why Discipleship is Better than Evangelism“. *Discipleship.org Blog*. <https://discipleship.org/discipleship/why-discipleship-is-better-than-evangelism/> (pristupljeno 23. rujna 2024.).
- Hubbard Jr., Robert L. 2009. *Joshua*. The NIV Application Commentary. Grand Rapids: Zondervan.
- Keener, Craig S. 2014. *The IVP Bible Background Commentary: New Testament*. Second Edition. Downers Grove: InterVarsity Press.
- Keener, Craig S. 1997. *Matthew*. Vol. 1. The IVP New Testament Commentary Series. Downers Grove: InterVarsity Press.
- Kristova pentekostna crkva. s. a. „Odabir“. <https://pentekost.hr/odabir/> (pristupljeno 23. rujna 2024.).
- Maroney, Eric. 2016. „Kriza, promjena i obraćenje: Četrdeset godina obraćenja među hrvatskim baptistima“. *Kairos: Evanđeoski teološki časopis* 10, br. 1: 61-84.

- Marshall, I. Howard. 1978. *The Gospel of Luke: A Commentary on the Greek Text*. New International Greek Testament Commentary. Exeter: Paternoster Press.
- Ogden, Greg. 2003. *Transforming Discipleship: Making Disciples a Few at a Time*. Downers Grove: InterVarsity Press.
- Pickard, Donald L. 2009. *Apologetics for the Working Christian*. USA: Xulon Press.
- Pope, James W. 2016. *Apostolic Revolution*. s. l.: Lulu.com.
- Riječ života. s. a. „Molitva spasenja“. <https://rijeczivota.hr/molitva-spasenja/> (pristupljeno 23. rujna 2024.).
- Scruggs Chris. 2023. „Transforming Discipleship By Greg Ogden.“ *Chris Scruggs: Journeying on the Path of Life*. 31. srpnja 2023. <https://gchristopherscruggs.com/?p=3406> (pristupljeno 23. rujna 2024.).
- Southers, Terry M. 2008. *Grace I Never Knew*. USA: Xulon Press.
- Stalnaker, Cecil W. 2022. *Faith Adrift Christianity: How Can We Avoid Drifting Away from God?* Cambridge, Ohio: Christian Publishing House.
- Thyster, Herman. 2011. *Now That You Are Born Again, What Next?* USA: Xlibris.
- Umstattd, Rustin. 2018. „Credo v. Certo Baptism: How Delaying Baptism May Change its Meaning from Profession of Faith to Evidence of Sanctification“. *JBTM* 15, br. 1 (Proljeće): 3-14.
- Willard, Dallas. 2006. *The Great Omission: Reclaiming Jesus's Essential Teachings on Discipleship*. NY: HarperOne.
- Willis, Brad. 2018. „Willis: The Big Bad Baptism Verse, 1 Peter 3:21“. *The Lutheran Column*. 25. svibnja 2018. <https://thelutherancolumn.com/2018/05/25/willis-the-big-bad-baptism-verse-1-peter-321/#sdfootnote2anc> (pristupljeno 23. rujna 2024.).

Ervin Budiselić

The Role of Water Baptism in the Discipleship Process: A Proposal

Abstract

This article focuses on how evangelical churches in general, notably in Croatia, view the role and position of water baptism in the discipleship process. However, the relationship between baptism and discipleship will serve as an opportunity to examine other aspects of the discipleship process, primarily the link between evangelism and discipleship. Hence, in the first part of the article, we will briefly

discuss and examine some key elements of the Great Commission to get a sense of it and see different interpretations and understandings of that text. Second, based on the Gospels, we will see how Jesus' followers would understand and define discipleship based on their experience with Jesus and how that experience shaped their understanding of the Great Commission. Third, we will discuss the relationship (or, better to say, current dichotomy) between "evangelism" and "discipleship" and argue for an understanding of these two activities that is, I would suggest, more faithful to the NT texts. Finally, we will discuss the role and position of water baptism in the discipleship process. Since the purpose of this discussion is to evaluate the theology and practice of evangelicals regarding a better understanding of water baptism and, consequently, the discipleship process in general, four things are proposed: 1. Adoption of a definition of discipleship that in its core, has relationships and not a method or program or activities; 2. Revision of understanding of the relationship between "evangelism" and "discipleship"; 3. A reminder that the purpose of evangelism is to make "disciples" and not "converts"; 4. Restoration of the biblical position of water baptism as a person's response or their saying "yes" to the gospel message.